

IZBA ARCHITEKTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

KRAJOWA RADA IZBY ARCHITEKTÓW RP

Warszawa 17 kwietnia 2024 r.

L. dz. 100/KRIA/2024/w

Dyrektor
Bartłomiej Stecki
Departamentu Architektury, Budownictwa i Geodezji
Ministerstwo Rozwoju i Technologii

Odpowiadając na pismo z dnia 26 marca 2024 r., dotyczące opiniowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie efektywności energetycznej oraz zmieniającej rozporządzenie (UE) 2023/955 (dalej jako „dyrektywa”)¹, przesyłam uwagi Krajowej Rady Izby Architektów RP.

W pierwszym rzędzie należy podkreślić, że przedmiotowa dyrektywa bezpośrednio odnosi się do działań podejmowanych przez KRIA RP, która zgodnie z art. 8 pkt 11 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 551), opiniuje projekty aktów normatywnych z zakresu architektury i budownictwa. Szczególne miejsce wśród nich zajmują akty związane z energooszczędnością. Istotne jest bowiem, że odbiorcami wielu tych przepisów wdrażających unijne rozwiązania są właśnie projektanci sektora budownictwa, w tym szczególnie architekci. Niejednokrotnie to właśnie architekt kreuje rozwiązania, które pozwalają zapewnić jak najwyższy poziom energooszczędności. Zapewnienie zgodności projektu z przepisami w tym zakresie jest zatem jego obowiązkiem i obwarowane jest odpowiedzialnością. Przyjęte w dyrektywie rozwiązania odnoszą się w znacznej części do planowania, projektowania, realizacji i monitorowania eksploatacji budynków, co przesądza o zainteresowaniu i zaangażowaniu KRIA RP w ostateczny kształt regulacji prawnych wdrażających przepisy dyrektywy. Wyraźne odesłanie do roli architektów w tym procesie wskazuje literalnie artykułu 22 dyrektywy. Należy również zwrócić uwagę, że przepisy dyrektywy nakładają na państwa członkowskie bardzo restrykcyjne poziomy energooszczędności budynków, zgodnie

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1791 z dnia 13 września 2023 r. w sprawie efektywności energetycznej (Dz. Urz. UE L 231 z 20.09.2023, str. 1).

z zasadą „efektywność energetyczna przede wszystkim”. Przepisy wdrażające unijne normy stosować w praktyce będą właśnie architekci sporządzający projekt architektoniczno-budowlany.

Powyższe stanowi wystarczające uzasadnienie, aby w toku prac legislacyjnych nad przepisami wdrażającymi normy dyrektywy zaangażowana była Izba Architektów RP. Posiadając potencjał wiedzy i doświadczenia w zakresie rozwiązań, które pozwalają wyważyć interes publiczny, jakim jest ochrona klimatu oraz interes przyszłego użytkownika, KRIA RP deklaruje wsparcie w pracach nad krajowymi rozwiązaniami prawnymi.

Przechodząc do uwag szczegółowych wyjaśniam, że analiza przesłanego materiału upoważnia Izbę Architektów RP do wskazania przykładowych regulacji, wymagających szczególnego zainteresowania i pogłębionych prac legislacyjnych. Do najważniejszych należą:

1. Przepisy art. 3 wskazują, że stosowanie zasady „efektywność energetyczna przede wszystkim” wymaga korzystania z metod analizy kosztów i korzyści, które umożliwią właściwą ocenę szerszych benefitów płynących z rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej, z uwzględnieniem całego cyklu życia i perspektywy długoterminowej w ramach funkcjonowania gospodarki o obiegu zamkniętym. W opinii KRIA RP niezwykle istotne będzie odpowiednie dobranie wskazanych narzędzi analiz, gdyż zależeć od nich będzie selekcja odpowiadających im metod realizacji celu głównego. Zarysowana, niezmiernie krótka, perspektywa czasowa, niespotykana w wymiarze cywilizacyjnym skala zmian oraz wynikający z tego koszt takiej transformacji nie pozostawiają pola manewru na jakikolwiek błąd oraz powodują, iż tylko zrozumiane społecznie i należycie udokumentowane działania uzyskają przyzwolenie społeczne. Niedawna reakcja grupy zawodowej rolników jasno ilustruje, do czego może w konsekwencji prowadzić niedostateczne rozpoznanie w zakresie celu i narzędzi. Dlatego Izba Architektów RP stoi na stanowisku, że wskazana w dyrektywie część analityczna powinna prowadzić do ponownego przeglądu skali i zakresu wprowadzanych do polskich przepisów zmian. Na niektóre z nich wskazujemy w dalszych punktach.
2. Osiągnięcie zeroemisyjności wskazanych w dyrektywie budynków do 2028 lub 2030 roku wydaje się być celem niemożliwym do osiągnięcia. O ile w zakresie budynków nowoprojektowanych można wyobrazić sobie wprowadzenie odpowiednich rozwiązań funkcjonalno-przestrzenno-technicznych, zmierzających do założonego celu, o tyle stawianie takich wymagań w odniesieniu do obiektów istniejących wydaje się nierealne. Wyposażenie istniejących budynków w źródła ciepła i chłodu zasilanych z odnawialnych źródeł energii, opartych o rozwiązania niskotemperaturowe w miejsce najczęściej stosowanych rozwiązań wysokotemperaturowych, skutkowałoby daleko idącą ingerencją w ich strukturę, często stawiającą pod znakiem zapytania ekonomiczny sens ich realizacji. Większość istniejącej substancji budowlanej w swojej strukturze uniemożliwia efektywne stosowanie zarysowanych w dyrektywie celów efektywności energetycznej. W opinii KRIA RP wymaga to odrębnego podejścia do tego segmentu obiektów.
3. Oddzielnym zagadnieniem w opinii samorządu zawodowego architektów są obiekty zabytkowe. Co prawda w art. 6 ust. 2 dyrektywy wskazano na możliwość „mniej rygorystycznego” podejścia do m. in. budynków urzędowo chronionych z powodu ich szczególnych wartości architektonicznych lub historycznych, o ile zgodność z pewnymi minimalnymi wymogami dotyczącymi charakterystyki energetycznej zmieniałyby w sposób niedopuszczalny ich charakter lub wygląd. Należy jednak wskazać, że nawet obecnie obowiązujące przepisy w zakresie

„energetycznym” dotyczące obiektów zabytkowych są stanowczo wadliwe. Obowiązujące przepisy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 1225), nakazujące łączne spełnienie wymogu termoizolacji ścian oraz rocznego zapotrzebowania na energię EP uniemożliwiają racjonalną renowację obiektów zabytkowych, doprowadzając często w konsekwencji do ich dalszego niszczenia. W tym zakresie hasło „efektywność energetyczna przede wszystkim” musi ustąpić przed przesłanką ochrony dziedzictwa kulturowego.

Zagadnienie to będzie przedmiotem wniosków KRIA RP podczas planowanych przez Ministerstwo prac powstającego zespołu roboczego ds. warunków technicznych budynków.

4. W opinii Izby Architektów RP w przepisach dyrektywy skupiono się na efektywności energetycznej budynków, nie zwracając należytej uwagi na energochłonność generowaną na poziomie planowania przestrzennego oraz urbanistyki. W tym zakresie pragniemy przypomnieć nasze tezy przesłane Ministerstwu za czasów poprzedniego Rządu, wskazujące nie tylko na energetyczny aspekt zjawiska rozproszenia zabudowy, ale również aspekt przekładający się bezpośrednio za zagadnienia natury bezpieczeństwa państwa. W przesłanych stanowiskach wskazywaliśmy, że aktywnie forsowane wtedy rozwiązania naprawy sytuacji mieszkaniowej poprzez rządową promocję jednorodzinnego, wolnostojącego modelu zabudowy jest najmniej efektywnym, najbardziej „terenochłonnym”, energochłonnym, wydłużającym sieci uzbrojenia i komunikacji sposobem budowania.

Warto zwrócić uwagę jak przyjęty model mieszkalnictwa wpływa na energochłonność tkanki mieszkaniowej, a w ostatecznym rozrachunku na poziom samowystarczalności państwa, oszczędność zasobów oraz jakość klimatu. W tym kontekście na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie koncentracji zabudowy, której możliwie wysoki wskaźnik powinien być w opinii IARP priorytetem w wyznaczaniu modelowego systemu mieszkalnictwa. Jest to zresztą proces naturalny, gdyż koncentracja zabudowy, leżąca u podstaw urbanizacji, miała za zadanie skrócenie ciągów komunikacji, oszczędność energii i zasobów, powszechną dostępność lub inaczej to ujmując- stworzenie jak najbardziej efektywnej struktury społeczno-przestrzennej. Proponowane wtedy przepisy zmierzały dokładnie w przeciwnym kierunku, obniżając poziom bezpieczeństwa energetycznego. Warto na tą kwestię zwrócić uwagę także podczas prac nad wdrożeniem przepisów dyrektywy.

Podsumowując, Krajowa Rada Izby Architektów RP widzi konieczność stałego udziału i deklaruje pełną współpracę i wsparcie merytoryczne w tworzeniu krajowych rozwiązań prawnych, mających na celu wypracowanie skutecznych, ale również realnych do osiągnięcia, metod zapewnienia wysokiego poziomu energooszczędności w zakresie obszaru architektury i budownictwa.

Krzysztof Nowak, Architekt IARP

Sekretarz Krajowej Rady Izby Architektów RP